

SATVERSMES TIESA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satversmestiesa.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2026. gada 31. augustā

Satversmes tiesa rīcības sēdē šādā sastāvā: rīcības sēdes priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jānis Neimanis, Anita Rodiņa, Jautrīte Briede, Veronika Krūmiņa, Mārtiņš Mits un Juris Juriss,

rīcības sēdē izskatījusi personas AA un personas AB (turpmāk arī – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 119/2026),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Civillikuma 146. panta pirmo daļu, Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 34. pantu un Ministru kabineta 2013. gada 3. septembra noteikumu Nr. 761 “Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistriem” (turpmāk – Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistriem) 133., 141. punktu un 17. pielikumu (turpmāk arī – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. pantam un 110. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2022. gada 21. maija;

1.2. noteikt ierobežotu pieejamību pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos norādītajai informācijai par Pieteikuma iesniedzēju un viņu ģimenes locekļu identitāti.

2. Civillikuma 146. panta pirmā daļa noteic, ka par bērna māti atzīstama sieviete, kas bērnu dzemdējusi.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 34. pants noteic:

“(1) Ziņas par bērna māti ieraksta, pamatojoties uz ārstniecības iestādes vai ārstniecības personas izsniegtu medicīnas apliecību, kas apliecina bērna dzimšanas faktu.

(2) Ziņas par bērna tēvu ieraksta, pamatojoties uz vienu no šādiem dokumentiem:

1) laulības apliecību vai citu dokumentu, kas apliecina laulības noslēgšanu, ja bērna māte līdz bērna piedzimšanai ir noslēgusi laulību;

2) paternitātes atzīšanas iesniegumu, ja bērna tēvs un māte nav noslēguši savstarpēju laulību, bet dzimtsarakstu nodaļā ir iesnieguši kopīgu paternitātes atzīšanas iesniegumu;

3) bērna mātes, bērna mātes vīra vai bērna mātes bijušā vīra un bērna bioloģiskā tēva kopīgu paternitātes atzīšanas iesniegumu ar lūgumu par bērna tēvu dzimšanas reģistrā ierakstīt bērna bioloģisko tēvu, nevis bērna mātes vīru vai bijušo vīru;

4) laulības apliecību vai citu dokumentu, kas apliecina laulības noslēgšanu, un dokumentu, kas apliecina šīs laulības izbeigšanās pamatu, ja bērna mātes un viņas vīra laulība ir šķirta vai atzīta par neesošu vai laulātais ir miris un no laulības šķiršanas vai atzīšanas par neesošu vai laulātā miršanas dienas līdz bērna piedzimšanai nav pagājušas vairāk kā 306 dienas.

(3) Ja bērna māte šā panta otrās daļas 4. punktā minētajā laikā pēc laulības izbeigšanās ir stājusies jaunā laulībā, ziņas par bērna tēvu ieraksta saskaņā ar šā panta otrās daļas 1. punktu.

(4) Ja bērna māte nav laulībā un līdz dzimšanas fakta reģistrācijai bērna paternitāte nav atzīta vai noteikta, dzimšanas reģistrā ieraksta ziņas tikai par viņa māti.”

Noteikumu par civilstāvokļa aktu reģistriem 133. punkts noteic: “Pamatojoties uz tiesas spriedumu, reģistra ierakstu papildina, ja:

133.1. bērnam noteikta paternitāte;

133.2. konstatēts paternitātes fakts;

133.3. tiesa apmierinājusi prasību, ar kuru apstrīdēts paternitātes pieņēmums (konstatēts, ka bērns nav cēlies no bērna mātes vīra), vai atzīto paternitāti atzinusi par neesošu;

133.4. noteikta vai apstrīdēta maternitāte;

133.5. anulēts ieraksts par bērna vecākiem vai vienu no viņiem;

133.6. apstiprināta vai atcelta adopcija;

133.7. laulība šķirta vai atzīta par neesošu.”

Noteikumu par civilstāvokļa aktu reģistriem 141. punkts paredz: “Pēc papildinājumu izdarīšanas dzimtsarakstu nodaļa, kura ierakstu papildinājusi, vai Tieslietu ministrija jauna satura apliecību izsniedz, ja:

141.1. ieraksts dzimšanas reģistrā papildināts šo noteikumu 133.1., 133.2., 133.3., 133.4., 133.5., 133.6. apakšpunktā, 134., 136. un 137. punktā minētajos gadījumos;

141.2. mainīts bērna dzimums un tādēļ personvārdi dzimšanas reģistrā laboti atbilstoši dzimumam.”

Noteikumu par civilstāvokļa aktu reģistriem 17. pielikums satur dzimšanas apliecības paraugu.

3. Pieteikuma iesniedzēji apstrīd Civillikuma, Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma un Noteikumu par civilstāvokļa aktu reģistriem normu atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas 1.¹ punktam vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama, ja apstrīdētie akti ir savstarpēji cieši saistīti un to izvērtēšana vienas lietas ietvaros var sekmēt vispusīgu un ātrāku lietas izskatīšanu.

Visas pieteikumā apstrīdētās normas nosaka kārtību, kādā ir izdarāms ieraksts par bērna māti personas dzimšanas reģistrā. Minētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to izvērtēšana vienas lietas ietvaros var sekmēt lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas 1.¹ punkta prasībām.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību var iesniegt ikvienu personu, kura uzskata, ka tai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts prasa minēto uzskatu pamatot.

Starp personu AA un viņas partneri ir noslēgta partnerība. Personas AB bioloģiskā māte ir personas AA partnere. Ar Administratīvās rajona tiesas spriedumu ir konstatēts, ka attiecības starp personu AA kā vecāku un personu AB kā bērnu ir atzīstamas par ģimenes attiecībām Satversmes 110. panta izpratnē. Pamatojoties uz šo spriedumu Pieteikuma iesniedzēji vēršas pašvaldības dzimtsarakstu nodaļā, lūdzot papildināt personas AB dzimšanas reģistru ar ierakstu par personu AA kā viņa māti un izsniegt jauna satura dzimšanas apliecību.

Dzimsarakstu nodaļa šo lūgumu, pamatojoties citstarp uz apstrīdētajām normām, noraidīja.

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas liedz bērna dzimšanas reģistrā un dzimšanas apliecībā nostiprināt starp Pieteikuma iesniedzējiem ar tiesas spriedumu konstatēto vecāka un bērna statusu. Tādējādi likumdevējs nav izveidojis tādu ģimenes sociālās, ekonomiskās un juridiskās aizsardzības sistēmu, kura aizsargā tādu viendzimuma partneru ģimeni, kas kopīgi audzina bērnu. Turklāt netiek nodrošināta bērna vislabāko interešu ievērošana, jo bērnam, kas aug šādā ģimenē, netiek nodrošināta aizsardzība personiskajās un mantiskajās attiecībās. Tādējādi apstrīdētās normas aizskar Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 110. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības. Tāpat apstrīdētās normas pārkāpj Satversmes 91. pantā ietvertu tiesiskās vienlīdzības principu, jo paredz nepamatoti vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personu grupām. Proti, viena dzimuma vecāku ģimenes un abu dzimumu vecāku ģimenes atrodas atšķirīgos apstākļos, tomēr saskaņā ar apstrīdētajām normām kā bērna vecākus bērna dzimšanas reģistrā var ierakstīt tikai sievieti un vīrieti.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt savas aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Apstrīdētās normas ir imperatīvas, formulētas skaidri un Pieteikuma iesniedzēji atrodas šo normu tvērumam tipiskā situācijā. Senāts ir norādījis, ka tiesai nav kompetences noteikt, ka tiesiskās saiknes nodibināšanai ar bērnu, kas aug viena dzimuma pāru veidotā ģimenē, bērna dzimšanas reģistrs papildināms ar ierakstu par otru vecāku (*sk. Senāta 2023. gada 24. oktobra sprieduma lietā SKA-[D]/2023, 6. punktu*). Tādējādi Pieteikuma iesniedzējiem nav efektīvu iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrajam teikumam, ja personai nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskārums brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no brīža, kad dzimsarakstu nodaļa Pieteikuma iesniedzējiem atteikusi ierakstīt personu AA kā māti personas AB dzimšanas reģistrā un izsniegt jauna

satura dzimšanas apliecību. Dzimtsarakstu nodaļas lēmums pieņemts 2026. gada 12. maijā. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2026. gada 6. jūlijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

6. Pieteikumā ir sniegts lietas faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 91. pantam un 110. panta pirmajam teikumam. Tāpat pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Tas atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

7. Pieteikuma iesniedzēji lūdz noteikt ierobežotu pieejamību pieteikumā un tā pielikumos ietvertajai informācijai par viņu un viņu ģimenes locekļu identitāti – vārdiem, uzvārdiem, personas kodiem un informācijai par dzīvesvietu.

Satversmes tiesa, lemjot par lūgumu ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību, izvērtē, vai šāda lūguma apmierināšana aizsargās personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, tostarp personas datu aizsardzību, neaizskars personas tiesības uz taisnīgu tiesu un netraucēs objektīvai tiesas procesa norisei, kā arī nepārkāps sabiedrības tiesības iegūt informāciju par konstitucionālo tiesvedību (*sal. sk. Satversmes tiesas 2016. gada 22. novembra rīcības sēdes lēmumu „Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”*).

7.1. Izvērtējusi pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos ietverto informāciju, Satversmes tiesa secina, ka no tiem izrietošā informācija par fizisku personu privāto dzīvi, tostarp seksuālo orientāciju un seksuālo dzīvi, ietilpst šo personu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā (*sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1981. gada 22. oktobra sprieduma lietā „Dudgeon v. the United Kingdom”, pieteikums Nr. 7525/76, 41. punktu un 2001. gada 25. septembra sprieduma lietā „P. G. un J. H. v. the United Kingdom”, pieteikums Nr. 44787/98, 56. punktu*). Turklāt šāda informācija kopā ar informāciju par attiecīgo personu vārdu, uzvārdu, personas kodu un dzīvesvietu ir uzskatāma par personas datiem Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regulas (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (turpmāk – Datu regula) 4. panta 1. punkta izpratnē.

7.2. Atbilstoši Datu regulas 9. panta pirmajai daļai datu par personas seksuālo orientāciju apstrāde ir aizliegta, bet saskaņā ar regulas 9. panta otrās daļas „f” apakšpunktu datu par personas seksuālo orientāciju apstrādes aizliegumu nepiemēro, ja apstrāde ir vajadzīga, lai celtu, īstenotu vai aizstāvētu likumīgas prasības, vai ikreiz, kad tiesas pilda savus uzdevumus. Tomēr jebkurai personas datu apstrādei jāatbilst, pirmkārt, Datu regulas 5. pantā ietvertajiem principiem uz datu kvalitāti, un, otrkārt, vienam no Datu regulas 6. pantā noteiktajiem kritērijiem datu apstrādes atzīšanai par likumīgu (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 4. jūnija lēmuma par jautājumu uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai lietā Nr. 2018-18-01 10.2. punktu un Eiropas Savienības Tiesas 2019. gada 16. janvāra sprieduma lietā C-496/17 „Deutsche Post”, ECLI:EU:C:2019:26, 57. punktu*). Turklāt Datu regulas ievada 38. apsvērums paredz īpašu aizsardzību bērnu datu apstrādei.

Konkrētajā gadījumā atbilstoši Datu regulas 6. panta pirmās daļas „c” apakšpunktam Pieteikuma iesniedzēju un viņu ģimenes locekļu personas datu apstrādes tiesiskais pamats ir uz Satversmes tiesu attiecināmi juridiski pienākumi, kas noteikti Satversmes tiesas likumā. Tomēr atbilstoši Datu regulas 5. panta pirmās daļas „c” apakšpunktam personas datiem jābūt adekvātiem, atbilstīgiem un jāietver tikai to, kas nepieciešams to apstrādes nolūkā.

Izvērtējusi Pieteikuma iesniedzēju lūgumu, Satversmes tiesa secina, ka Pieteikuma iesniedzēju identificējošas informācijas publiskošana varētu radīt tādu viņu un viņu ģimenes locekļu pamattiesību ierobežojumu, kas pārsniegtu sabiedrības ieguvumu no šādas informācijas publiskošanas. Konkrētajā gadījumā Satversmes tiesai tās kompetences īstenošanai un likumā noteikto pienākumu veikšanai šīs informācijas publiskošana nav nepieciešama.

Tādēļ pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos norādītajai informācijai par Pieteikuma iesniedzēju un viņu ģimenes locekļu identitāti ir nosakāma ierobežota pieejamība, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, kā arī uz Satversmes tiesas 2016. gada 22. novembra rīcības sēdes lēmumu „Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”, Satversmes tiesa

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par Civillikuma 146. panta pirmās daļas, Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 34. panta un Ministru kabineta 2013. gada 3. septembra noteikumu Nr. 761 “Noteikumi par civilstāvokļa aktu reģistriem” 133., 141. punkta un 17. pielikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam un 110. panta pirmajam teikumam” pēc personas AA un personas AB pieteikuma (pieteikums Nr. 119/2026).

2. Uzaicināt institūcijas, kas izdevušas apstrīdētos aktus, – Saeimu un Ministru kabinetu – līdz 2026. gada 2. novembrim iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstus ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

3. Noteikt ierobežotu pieejamību, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai, pieteikumā un tā pielikumos ietvertajai informācijai par Pieteikuma iesniedzēju un viņu ģimenes locekļu identitāti.

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētāja

Irēna Kucina